

Голові разової спеціалізованої
вченої ради
Західноукраїнського національного університету
доктору економічних наук, професору
Західноукраїнського національного університету
Зварич Ірині Ярославівні

РЕЦЕНЗІЯ

доктора економічних наук, професора, професора кафедри міжнародної
економіки Західноукраїнського національного університету

Лизун Марії Володимирівни

на дисертаційну роботу Гомотюка Андрія Олександровича на тему:
«Інноваційні моделі фінансування бізнесу у світовій економічній системі»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 29-Міжнародні
відносини за спеціальністю 292 – Міжнародні економічні відносини

Актуальність теми дисертаційної роботи та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Актуальність дисертаційної роботи Гомотюка Андрія Олександровича зумовлена зростаючою потребою ширшої диференціації джерел фінансування підприємств, які останнім часом стикнулися з нестачею фінансування через пандемію Covid-19 та війну в Україні. Інноваційне фінансування, завдяки своїй простоті та легкій доступності, уможливило створення життєздатного середовища для стартапів та розширення діяльності підприємств.

Проблематика інноваційного фінансування почала досліджуватись вченими порівняно недавно, тому у науковій літературі є недостатньо розкритою та обґрунтованою. Насамперед, потребують додаткового вивчення фактори впливу на інноваційне фінансування та нормативно-правова основа його регулювання. Також надзвичайно важливим є напрацювання рекомендацій для якомога швидшого розвитку інноваційного фінансування в Україні. Це обумовило вибір теми, мету і завдання дисертаційної роботи Гомотюка А.О., актуальність якої є не викликає сумнівів.

Дисертаційну роботу виконано у відповідності до фундаментального дослідження, яке здійснюється за кошти державного бюджету, а саме: «Національна концепція екобезпеки суспільства та інклюзія циркулярної економіки в умовах пандемії» (державний реєстраційний номер 0121U109485), в якій автором досліджено процеси трансформації фінансування бізнесу та вироблено підходи до використання цього досвіду в Україні. Дисертаційну роботу виконано у відповідності до плану науково-дослідних робіт кафедри міжнародної економіки Західноукраїнського національного університету «Геоелектроніка та цивілізаційні виклики розвитку глобальної економіки» (державний реєстраційний номер 0121U1111077), де автором обґрунтовано теоретичні засади щодо формування інноваційних моделей фінансування бізнесу у світовій економічній системі.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Ознайомлення зі змістом дисертації Гомотюка А. дозволяє констатувати належний рівень проведеного дослідження та наявність новизни наукового доробку. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації базується на використанні сучасних теорій і концепцій провідних наукових шкіл, досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених.

Під час написання дисертаційного дослідження автором використано такі наукові методи: діалектичний, гіпотетичний, метод кількісних та якісних порівнянь, прогнозний, метод регресійного аналізу, SWOT-аналіз та графічний, що дало змогу отримати нові достовірні наукові знання, сформулювати обґрунтовані висновки і рекомендації.

У дисертаційній роботі розкрито теоретичні основи інноваційних моделей фінансування бізнесу, дано авторське визначення цього поняття (с. 15), здійснено класифікацію інноваційних моделей фінансування (с. 16-22) та встановлено фактори, що впливають на них: стан економіки, інновації,

доступ до фінансування суб'єктів господарювання, швидкий розвиток цифровізації та цифрової економіки, зростання рівня фінансової грамотності населення та фінансової обізнаності підприємців та малих і середніх підприємств (МСП), регуляторний вплив та конкуренцію з установами традиційного фінансування (с. 26-28).

Детально охарактеризовано краудфандингові моделі фінансування та розроблено модель вибору фандрайзером типу фінансування, яка базується на диференціації розміру фінансування, типу проекту, термінах віддачі тощо (с. 39).

Заслуговує на увагу проведене автором порівняння режимів регулювання інноваційного фінансування у провідних країнах світу (с. 46-57). Виявлено, що при побудові власної системи регулювання, країни здебільшого спираються на досвід провідних країн, в тому числі їхніх сусідів (с. 46-47). Крім того автором визначено, що існує зв'язок між динамікою ринку інноваційного фінансування та існуванням відповідних законодавчих актів: у країнах, які швидко прийняли законодавчі зміни для створення сприятливих умов для інноваційного фінансування, спостерігається стрімкий приріст обсягів онлайн-фінансування.

Автором здійснений ґрунтовний аналіз світового ринку інноваційного фінансування (с. 61-70) та встановлено, що протягом останніх років він постійно зростає та відбулася суттєва трансформація: зменшилась частка Китаю та зросла частка Північної Америки та Великої Британії. Варто відмітити також проведене автором ранжування країн за показниками доступу до фінансування, з одного боку, та показником інновацій й регуляторного впливу, з іншого (с. 77-86). Це дало змогу встановити, що ринок інноваційного фінансування у світі розвивається нерівномірно і перебуває ще на стадії формування у більшості країн світу.

На основі здійсненого аналізу інноваційного фінансування в Україні, автором визначено такі притаманні йому риси: відсутня законодавча база, нормативно-правове регулювання у цій галузі; обсяг фінансування

підприємств є незначним у порівнянні з провідними країнами; фінансуються здебільшого проекти у соціальній сфері та на підтримку України в період війни; фінансові ресурси населення є обмеженими, що зменшує можливість його залучення до інноваційного фінансування через онлайн-платформи; низький рівень обізнаності як населення, так і підприємств про можливості інноваційного фінансування, низька фінансова грамотність населення (с. 109-110).

Важливою є розроблена автором модель визначення впливу на обсяги інноваційного фінансування економічного розвитку країн, доступу до фінансування суб'єктів господарювання (фінансова інклюзія), інновацій та регуляторного впливу (с. 116-124).

Заслуговують на увагу розроблений автором комплекс принципів створення сприятливого середовища та належної нормативної бази для інноваційного фінансування мікро-, малих та середніх підприємств (с. 140-148) та практичні рекомендації для розвитку онлайн платформ в Україні у період воєнного стану, зокрема: створити нормативно-правову базу роботи онлайн-платформ; забезпечити прискорене ліцензування; зобов'язати платформи онлайн-кредитування проводити оцінку наслідків війни для кожного МСП, яке шукає фінансування; розширити інформацію щодо ризиків; запровадити державні гарантії для покриття частини кредитів, наданих через онлайн-платформи кредитування; запровадити значні стандарти безпеки даних і конфіденційності, щоб забезпечити захист конфіденційної інформації малих і середніх підприємств та інвесторів від кіберзагроз, особливо під час війни, коли ризики можуть бути вищими; запровадити ініціативи з навчання інвесторів; розвивати державно-приватне партнерство (с. 150-152).

Для отримання наукових результатів дослідження дисертантом проведено критичний аналіз літературних джерел з питань інноваційного фінансування, альтернативних фінансів, краудфандингу, формування

фінансових ресурсів підприємств, регулювання міжнародних фінансових ринків тощо. Список використаних джерел налічує 164 найменування.

Наукова новизна та особистий внесок дисертанта в отриманих результатах

До найбільш важливих наукових результатів, отриманих здобувачем особисто можна віднести:

- вперше розроблено комплекс принципів створення сприятливого середовища та належної нормативної бази для інноваційного фінансування мікро-, малих та середніх підприємств та надано практичні рекомендації для розвитку онлайн платформ в Україні у період воєнного стану;

- в роботі удосконалено науково-теоретичні підходи до визначення факторів розвитку інноваційних моделей фінансування бізнесу, до яких віднесено стан економіки, інновації, доступ до фінансування суб'єктів господарювання, швидкий розвиток цифровізації та цифрової економіки, зростання рівня фінансової грамотності населення та фінансової обізнаності підприємців та МСП, регуляторний вплив та конкуренція з установами традиційного фінансування;

- удосконалено теоретико-методичні підходи до вибору підприємством типу фінансування, в залежності від розміру підприємства, необхідної суми та етапу діяльності підприємства, що дало можливість розробити модель вибору фанрайзером типу фінансування;

- обґрунтовано теоретико-методичні підходи до комплексної характеристики впливу на обсяг здійснення інноваційного фінансування економічного розвитку країн, доступу до фінансування суб'єктів господарювання, інновацій та регуляторного впливу;

- отримали подальший розвиток трактування поняття «інноваційні моделі фінансування підприємств», науково-теоретичні підходи до дослідження конкуренції та співпраці між традиційними банківськими

установами та онлайн платформами і визначено роль банків у процесі здійснення різних форм інноваційного фінансування.

Здійснене автором наукове дослідження інноваційних моделей фінансування бізнесу з розробкою та обґрунтуванням пропозицій для створення сприятливого середовища та належної нормативної бази для інноваційного фінансування бізнесу в Україні є особистим внеском автора.

Значення результатів дисертації для теорії і практики

Теоретичні результати дисертаційного дослідження полягають у розкритті теоретико-методичних засад інноваційних моделей фінансування бізнесу, у визначенні факторів їх розвитку, в удосконаленні теоретико-методичних підходів до вибору підприємством типу фінансування.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що вони уможливають створення сприятливого середовища та належної нормативної бази для інноваційного фінансування підприємств в Україні.

Результати дослідження, які мають прикладний характер, знайшли застосування в діяльності Департаменту економічного розвитку і торгівлі Тернопільської обласної військової адміністрації (довідка № 06-17/756 від 14.06.2023 р.); Управління стратегічного розвитку міста Тернопільської міської ради (довідка № 60/2 від 25.05.2023 р.); ТОВ «ТЕРКУРІЙ-2» (довідка №78к від 05.12.2022 р.). Основні положення та результати дисертаційної роботи використано у навчальному процесі Західноукраїнського національного університету (довідка № 126-31/1726 від 16.08.2023 р.).

Повнота опублікованих основних положень дисертації

Результати дисертаційного дослідження опубліковані у 9 наукових працях загальним обсягом 4,9 д.а. (особисто автору належить 4,2 д.а.), зокрема: 5 статей у наукових періодичних виданнях (у тому числі 4 – у наукових фахових виданнях України, 1 – індексована у наукометричній базі

Scopus); 4 праці апробаційного характеру – у збірниках матеріалів доповідей на конференціях.

Профіль видань і зміст наукових праць відповідає встановленим вимогам щодо повноти висвітлення отриманих результатів дисертаційної роботи на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 29 «Міжнародні відносини» за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини». Кількість опублікованих наукових праць за темою дисертації та повнота відображення положень роботи у таких працях відповідають чинним вимогам.

Оцінка структури дисертації, мови і стилю викладення, відповідності паспорту спеціальності

Зміст дисертаційної роботи відповідає визначеним меті і завданням дослідження, розкриває тему роботи та свідчить про її цілісність і завершеність. Дисертація написана діловою українською мовою, матеріал викладено з використанням наукової фахової термінології. Дисертаційна робота Гомотюка А.О. відповідає паспорту спеціальності 292 – міжнародні економічні відносини.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Текст дисертаційної роботи Гомотюка А.О. за результатами перевірки на наявність тестових запозичень не містить запозичень без належного посилання на джерело та відповідає принципам академічної доброчесності. Усі наявні посилання на джерело зроблені із дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

У дисертаційному дослідженні Гомотюка А.О. сформульовано та обґрунтовано низку нових наукових положень і висновків, окремі з яких є дискусійними чи потребують додаткових пояснень:

1. У параграфі 2.1 автор здійснює аналіз світового інноваційного ринку. Однак поза увагою автора залишилася низка взаємозалежностей, зокрема доцільно було б прослідкувати наявність зв'язку між обсягами інноваційного фінансування та кількістю он-лайн платформ у країні.

2. На с. 128 автор зазначає, що інноваційне фінансування сталого розвитку передбачає розробку та використання сталих фінансових інструментів. Варто було б глибше розкрити їх суть та практику використання.

3. У параграфі 3.1. автором представлена модель комплексної характеристики впливу на обсяг здійснення інноваційного фінансування ряду факторів, зокрема враховані питання фінансової інклюзії підприємств, що відображають доступ до фінансування суб'єктів господарювання. Проте враховуючи особливості сучасного соціально-економічного розвитку країн світу та зростаючу необхідність у залученні коштів населення у венчурний бізнес, було б добре розширити модель, включивши параметри оцінки фінансової інклюзії населення.

4. У параграфі 3.3 автор пропонує ряд заходів, що потребуватимуть додаткових видатків з державного бюджету та (або) зменшуватимуть надходження у бюджет. Такі пропозиції вимагають глибшого обґрунтування, беручи до уваги орієнтованість державного бюджету в умовах воєнного стану.

Проте, зазначені зауваження та дискусійні положення не впливають на загальну високу оцінку дисертаційної роботи і можуть слугувати основою для наукової дискусії та продовженням автором наукових досліджень за обраним напрямом.

Загальний висновок

Аналіз змісту дисертації Гомотюка А.О. на тему «Інноваційні моделі фінансування бізнесу у світовій економічній системі» дає підставу зробити висновок, що вона є актуальним, самостійним, завершеним науковим

дослідженням, виконаним на належному теоретичному рівні, має практичне значення, відповідає усім вимогам щодо такого виду наукових робіт і рекомендується до захисту.

За актуальністю, змістом, повнотою вирішення поставлених завдань, науковою новизною отриманих результатів дисертаційна робота відповідає спеціальності 292 – міжнародні економічні відносини, наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022р. №44, а її автор – Гомотюк Андрій Олександрович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 29 – Міжнародні відносини за спеціальністю 292 – Міжнародні економічні відносини.

Рецензент:

**доктор економічних наук, професор,
професор кафедри міжнародної економіки
Західноукраїнського
національного університету**

Марія ЛИЗУН

